

стратегії в цілому; які кадрові, технологічні, фінансові ресурси держава виділятиме на реалізацію нової освітньої стратегії. Ресурсне забезпечення, кінцеві орієнтири, еталон, до якого прагнуть наблизитись, є важливими для встановлення конкретних результатів реалізації освітньої стратегії.

Доводиться констатувати, що за стратегічним плануванням майбутніх кроків в освіті та за якістю нормотворчого виконання, документ не може вважатися стратегічним. Наголосивши, що розвиток освіти пов'язаний з викликами та ризиками, розробники документа обмежилися запропонованим ними переліком заходів, що не дають відповіді на запитання, як же українська освіта відповідатиме на виклики і долатиме ризики [14].

В цілому у документі стратегія повсякчас ототожнюється з тактикою управлінської діяльності. Наприклад, розвиток мережі закладів позашкільної освіти за місцем проживання, у тому числі у сільській місцевості; залучення батьків, як окремої категорії громадськості, до формування місій навчальних закладів та відповідних стратегій освіти; упровадження ефективних форм підвищення кваліфікації керівників освіти та науково-методичних служб; оптимізація мережі навчальних закладів різних типів з урахуванням потреб населення тощо.

У житті ж спостерігається певне повернення до прагматизму. Наприклад, в умовах постійних невдач планування діяльності освіти у припущенні постійного зростання зайнятості, валового національного продукту, тих чи інших секторів економіки, більш корисним стало короткотермінове планування задоволення потреб ринку праці, реакції системи освіти на його скорочення чи значну модифікацію тощо. Підвищалося значення планування, скерованого на пошуки найбільш суспільно раціонального вкладення наявних обмежених бюджетних коштів – оптимізація освітньої мережі, зміни у тривалості і профілях професійної підготовки та ін. Досвід успіху саме цих підходів накопичили лідери європейського прогресу – Ірландія та Фінляндія, дії яких в освітній сфері відповідають найбільш результативній «демократично-законодавчій» моделі реформи корисний для нас.

Освітнє планування видається непевним з кількох причин, головними серед яких є явище глобалізації і наростання наднаціональних вимог до систем освіти і навчальних закладів, поступове скорочення поля діяльності державних органів через процес децентралізації і поширення участі громадськості в процесі управління освітою. Завдяки інтернету та іншим новітнім засобам необмеженого поширення інформації є можливим суттєво розширити інформаційну базу для українських освітніх прогнозів і планування.

Подальші дослідження теми. Слід визнати, що зберігаються тенденції до непрозорості, закритості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством; недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства. Механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики, плануванні заходів належним чином не реалізуються через відсутність належного громадського контролю [8].

Подальші дослідження мають бути спрямовані на науково-методичний супровід плану першочергових заходів щодо реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні, щодо освітньої галузі та Національної стратегії розвитку освіти.

Література.

1. Згуровський М. Реальний шлях збереження освіти – реформування // Освіта і управління. – 1997. – № 1. – С. 6–12.
2. Науменко Г. Про деякі аспекти реформування освіти України // Шлях освіти. – 1997. – № 1. – С. 2–6.
3. Савченко О. Основні принципи реформування шкільної освіти // Шлях освіти. – 1998. – № 1. – С. 2–6.
4. Корсак К. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / за ред. Г.В. Щокіна: Монографія. – К.: МАУП-МКА, 1997. – 208 с.
5. Корсак К. До проблеми досягнення цілей освітніх реформ: зарубіжний досвід. // Директор школи. Україна. – № 3. – 2000. – С. 57–64.
6. Korsak K. Evolution of continuous education in Ukraine (1990-1998) // Res Humanae. – n.7. – Warszawa, Pedagog. Un-ty, 1999. – P. 89-105.
7. Національна доктрина розвитку освіти / у [Кремень В.Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи). – К.: Грамота, 2003. – 216 с]. – С. 178–214.
8. Про Стратегію державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та першочергові заходи щодо її реалізації [Електронний ресурс]. Указ Президента України – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/212/2012.
9. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки. – К.: МОН, 2006. – 22 с.
10. Coombs P. Qu'est-ce que la planification de l'education? – Paris, UNESCO :IPE, 1970. – 70 p.
11. Modeles de planification de l'education / In: Vol.VI. Le developpement de la planification de l'enseignement. – Paris, OCDE, 1971. – P. 81–159.
12. Hallak J. La mise en place de politique educatives: role et methodologie de la carte scolaire. – Bruxelles, Ed.Labor; Paris, Nathan et les presses de l'Unesco, 1976. – 327 p.
13. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012.-[Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.mon.gov.ua/images/files/.../4455.pdf.
14. Експертна оцінка проекту «Національної стратегії розвитку освіти». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/high_school/24282.

УДК 343.8(4-6)

Дмитро Ягунов

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАВИЛА ПРОБАЦІЇ ЯК СТАНДАРТ УПРАВЛІННЯ СЛУЖБАМИ ПРОБАЦІЇ У КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ РАДИ ЄВРОПИ: ФІЛОСОФІЯ, СТРУКТУРА, СПРЯМОВАНІСТЬ

Стаття присвячена аналізу європейського стандарту у сфері кримінальної юстиції – Європейським правилам пробації. Увага фокусується на принципах, завданнях та формах роботи служб пробації країн-

© Ягунов Д.В., 2012.

членів Ради Європи в контексті побудови національної моделі пробації в Україні.

Ключові слова: пробація, система пробації, служба пробації, Європейські правила пробації.

Постановка проблеми

Питання створення національної системи пробації продовжує бути надзвичайно актуальним в контексті реформування національної системи кримінальної юстиції.

З січня 2010 року в країнах-членах Ради Європи діє стандарт організації діяльності національних служб пробації країн-членів РЄ – Європейські правила пробації (European Probation Rules), прийняті Комітетом міністрів РЄ на 1075-й зустрічі заступників міністрів (далі – Правила) [1].

Правила становлять значний інтерес для українських вчених та практиків, оскільки вони відобразили останні тенденції у поглядах на сутність покарання, його мету та філософію поводження зі злочинцями. Важливість аналізу Правил обумовлена тим, що вони акумулювали досвід, накопичений у багатьох європейських країнах упродовж декількох століть. І створення національної системи пробації в Україні відбуватиметься саме на основі Правил.

Питання створення служби пробації в Україні були предметом досліджень таких вчених, як: О. Беца, І. Богатирьов, І. Яковець, інших вчених, а також автора цієї статті. Сьогодні триває робота над створенням проекту законодавчого акта щодо системи пробації (у складі робочої групи Мін'юсту), який має стати альтернативою проекту Закону, розробленого експертною групою ЮНІСЕФ (2007–2008) [2]. Проте важливо наголосити, що проект ЮНІСЕФ багато у чому було розроблено саме на основі зарубіжного досвіду та ідей, які згодом і було покладено в основу Правил.

Розробка національної моделі пробації триває, і ця стаття є першим у вітчизняній науці аналізом нового європейського стандарту пробації та проблем його імплементації до національного законодавства.

Ця стаття переслідує мету викласти основоположні ідеї Правил як стандарту Ради Європи у сфері функціонування служб пробації (в контексті створення національної моделі пробації в Україні).

Структура Правил представлена преамбулою, переліком принципів діяльності служб пробації, основною частиною та переліком термінів, що використовуються у Правилах.

На початку цієї статті хотілося б зробити термінологічне зауваження. Справа в тому, що багато понять, які використовуються у Правилах, є дещо незвичними для вітчизняної науки. Тому використання цих категорій у дослівному перекладі не є найкращим методом слідування європейським стандартам пробації. Правила наповнені філософією, яка має позитивістську спрямованість та побудована на концепції «offender management», яка сьогодні поширена в європейських країнах [3]. Тому увага повинна фокусуватися на сутності, а не на формі поданих у Додатку категорій.

У першу чергу, варто зазначити, що цінність Правил полягає, передусім у тому, що вони фактично поклали кінець численним дискусіям щодо визначення поняття пробація. Вигадувати свою власну, «кишенькову» пробацію є надзвичайно «модним» сьогодні у вітчизняній науці. Авторі, не враховуючи зарубіжний досвід й водночас забуваючи, що пробація не є вітчизняним «ви-

находом», пропонують свої уявлення щодо сучасної пробації. Тому затвердження стандарту пробації Ради Європи обумовить перегляд самого терміну «пробація» у вітчизняній науці, яка сьогодні буквально «перенасичена» авторськими визначеннями цього поняття: від різновиду альтернативного покарання до форми умовного звільнення.

Ще 1951 року ООН визначила пробацію як «метод роботи зі злочинцями» в умовах вільного суспільства. Авторі Правил фактично продовжили цю думку: «Пробація стосується реалізації в умовах вільного суспільства санкцій та заходів, визначених в законі та покладених на злочинця. Вона включає широкий перелік дій та інтервенцій, які включають, наставництво та допомогу, спрямовані на соціальне включення злочинця, так само як і на забезпечення суспільства». Можна додати, що в проекті Закону «Про пробацію», розробленого робочою групою ЮНІСЕФ, пробація визначена саме як «метод».

У Правилах «орган пробації» (probation agency) означає структуру, створену для реалізації зазначених вище завдань та обов'язків. Залежно від національної системи, робота органу пробації може також включати: 1) забезпечення інформацією та надання порад судовим та інших органам з метою винесення ними обґрунтованих та справедливих рішень; 2) забезпечення наставництвом й допомогою осіб, засуджених до позбавлення волі, з метою підготувати їх до звільнення та влаштування в суспільстві; 3) здійснення нагляду та надання допомоги особам, які підпадають під дострокове звільнення; 4) втілення практик ювенальної юстиції; 5) пропонування допомоги потерпілим від злочинів.

Поняття «санкції та заходи у громаді» (community sanctions and measures) визначені як «санкції та заходи, які забезпечують перебування злочинців в умовах громади та включають певні обмеження їх свободи завдяки покладанню на них умов та/або зобов'язань. Це поняття стосується будь-якої санкції, покладеної судовою або іншою уповноваженою владою, та будь-якого заходу, що реалізується перед або замість рішення застосувати санкцію. Це стосується і методів виконання вироку до позбавлення волі за межами в'язничного закладу».

Постпенітенціарна адаптація (aftercare) означає процес реінтеграції злочинця (виключно на добровільних засадах та після остаточного звільнення з місця ув'язнення) назад до суспільства на конструктивній основі, в умовах планування цієї діяльності та здійснення нагляду за злочинцем. У Правилах наголошується: поняття «постпенітенціарна адаптація» відрізняється від поняття «постпенітенціарний нагляд» (resettlement), який встановлюється в окремих випадках в обов'язковому порядку щодо злочинця після його звільнення з місця ув'язнення».

У Правилах міститься вельми цікаве положення, яке стосується презумпції невинуватості. Це стосується поняття «злочинець», яке визначається як «будь-яка особа, яка підозрюється або обвинувачується у вчиненні злочину». Звичайно, що автори Правил прекрасно усвідомлювали сутність презумпції невинуватості. Тому в Додатку наголошено: «Не порушуючи презумпцію невинуватості та усвідомлюючи визнання вини лише на підставі судового рішення, поняття «злочинець» розуміється як особа, яка притягається до кримінальної відповідальності».

У п. п. 19-20 Правил йдеться про залучення недержавного сектору до надання пробаційних послуг. Приватизація національних пенітенціарних систем сьогодні є надзвичайно поширеним феноменом [4]. У Правилах

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми

Мета

Виклад основного матеріалу

зазначено, що, незалежно від того, надаються пробаційні послуги приватними чи державними організаціями, вони повинні діяти відповідно до інструкцій та правил, вироблених уповноваженою владою.

П. п. 21–34 Правил присвячені статусу персоналу органів пробації, критеріям відповідності осіб, що бажають працювати у цих структурах, навчання й перепідготовки персоналу, особливостям роботи з окремими категоріями злочинців та потерпілими, а також залученню волонтерів до роботи органів пробації.

Частина третя Правил присвячена питанням підзвітності органів пробації. Органи пробації повинні надавати судовим та іншим органам інформацію про свою діяльність. Це, у першу чергу, стосується, аналітичної інформації щодо можливих впливів ув'язнення на особу злочинця та щодо можливостей призначення альтернативних кримінально-правових заходів.

Ця частина Правил містить надзвичайно важливий момент, пов'язаний із теоретичними засадами управління національними пенітенціарними системами та поділом їх на комбіновані та розділені [5]. В Україні частина вчених висловлюють думку щодо доцільності існування служби пробації поза межами Державної пенітенціарної служби України (наприклад, у складі Мін'юсту). Особисто ми цю позицію не підтримуємо. Це питання потребує окремої дискусії, проте в контексті аналізу Правил варто зазначити, що п. 39 вказує, що «незалежно від того, чи становлять органи пробації та в'язничні служби єдину організацію, вони повинні тісно співпрацювати з метою забезпечення успішного переходу від умов в'язничного середовища до життя в умовах вільного суспільства».

Частина четверта Правил сфокусована на такій функції служб пробації як підготовка досудових доповідей. Стандарти Ради Європи щодо досудових доповідей полягають у наступному: 1) орган пробації може готувати та подавати досудові доповіді з метою допомагати судовим органам вирішувати питання щодо доцільності притягнення до відповідальності злочинця та – в разі доцільності притягнення до відповідальності – щодо застосування найбільш адекватних санкцій та заходів; 2) органи пробації повинні регулярно контактувати з судовими органами на предмет подальшого використання доповіді; 3) доповідь повинна будуватися на чітко визначеній інформації, яка повинна постійно коригуватися та підтверджуватися у процесі судового розгляду справи; 4) злочинець повинен мати можливість брати участь у підготовці доповіді; 5) думка злочинця повинна відображатися у доповіді; 6) злочинець та/або його представники повинні мати можливість знайомитися з доповіддю.

У цій же частині Правил міститься посилення на можливість включення до переліку функцій органів пробації функції підготовки та подання «інших доповідей» (other advisory reports) (п. 45). Інші доповіді можуть включати рекомендації щодо: 1) можливості звільнення до суспільства засудженого; 2) інших умов, які можуть супроводжувати звільнення злочинця до суспільства; 3) втручання, яке необхідне для підготовки злочинця до звільнення. Як і у випадку досудових доповідей, злочинець повинен мати можливість залучатися до процесу її складання, його думка повинна відображатися у доповіді, а текст доповіді має бути надано для ознайомлення злочинцю та/або його представнику.

У цьому ж розділі фокусується увага на громадських роботах як одному з видів альтернативних покарань. У Правилах зазначено, що громадські роботи – це покарання у громаді, яке передбачає організацію та здійснення нагляду з боку органу пробації за процесом

неоплачуваної роботи на користь громади як реального або символічного відновлення шкоди, спричиненої злочинцем. Громадські роботи не повинні мати стигматизуючого характеру, а органи пробації повинні визначати такі види трудових завдань, які б сприяли розвиткові навичок та соціального включення злочинців. Крім того, Правила наголошують, що громадські роботи не повинні бути спрямованими на одержання прибутку від праці злочинців на користь органів пробації, персоналу органів пробації або комерційних суб'єктів (п. 48).

Наступний підрозділ частини четвертої Правил сфокусовано на особливостях здійснення нагляду за злочинцями. Зазначається, що органи пробації можуть здійснювати нагляд до, упродовж або після судового процесу, наприклад: 1) при умовному звільненні до слідства або суду; 2) упродовж періоду застави; 3) при умовному звільненні від кримінальної відповідальності; 4) при умовному невинесенні або умовному невиконанні вироку; 5) у разі умовно-дострокового звільнення.

Важливо наголосити, «нагляд» має не лише контрольну спрямованість. Нагляд також спрямований на надання порад, допомоги та посилення мотивації злочинців (п. 55). Його слід поєднувати, там, де це необхідно, з іншими видами втручання, що реалізується органами пробації або іншими акторами (наприклад, з питань навчання, освіти, працевлаштування й надання медичних послуг).

На особливу увагу заслуговують декілька понять. Йдеться про «control», «supervision» та «resettlement». Беручи до уваги, що у вітчизняній юридичній науці ці поняття піддаються широкому тлумаченню, їх визначення у Правилах буде надзвичайно корисним і для науки кримінально-виконавчого права.

У Правилах поняття «control» означає «різні види діяльності, спрямовані на забезпечення дотримання злочинцем умов або зобов'язань, що обумовлені санкцією або заходом. Такі види діяльності зазвичай включають використання або загрозу використання більш суворих санкцій або заходів у випадку їх недотримання. Сутність поняття «контроль» (control) є більш вузьким, ніж сутність поняття «нагляд» (supervision)».

«Нагляд» (supervision) стосується водночас: 1) сприяння в діяльності з боку або від імені компетентних органів, спрямованої на підтримку злочинця в суспільстві; 2) дії, які вчиняються з метою забезпечення виконання злочинцем покладених зобов'язань, включаючи заходи контролю (там, де це необхідно). Нагляд може бути обов'язковим або добровільним (тобто, на вимогу злочинця).

У правилах використовується ще одне поняття – resettlement, яке в контексті Правил можна перекласти як «постпенітенціарний нагляд». «Resettlement розпочинається на початку періоду позбавлення волі. Це – соціально орієнтований та керований процес реінтеграції злочинця до суспільства». У Правилах «resettlement» стосується періоду нагляду за злочинцем, якого було звільнено з в'язниці, проте який залишається суб'єктом певних обов'язків (наприклад, упродовж періоду умовно-дострокового звільнення).

Крім того, у Правилах наголошено, що поняття «постпенітенціарний нагляд» має відмежовуватися від поняття «постпенітенціарна адаптація» («resettlement» is to be distinguished from «aftercare»).

П. 57 Правил присвячено питанню, яке стає дедалі більше актуальним в Україні. Йдеться про електронний моніторинг. Своє бачення цього інструмента соціального контролю ми подали у наших попередніх публікаціях [6; 7]. Тому, гадаємо, у цій статі не варто фокусувати

на цьому питанні багато уваги. Варто лише додати, що Правила принципово наголошують: «Там, де електронний моніторинг становить частину пробаційного нагляду, його необхідно поєднувати з іншими видами втручання, які розроблені для досягнення мети реабілітації злочинця та його соціального включення».

Правила вказують на важливу особливість електронного моніторингу, яку ми аналізували у працях щодо категорії свободи в сучасному суспільстві [7]: «Рівень технологічного контролю не повинен бути вищим за той рівень, який дійсно вимагається у кожній справі, беручи до уваги серйозність злочину та ризику, що являє злочинець для суспільства».

Перелік функцій служб пробації у різних країнах варіюється залежно від різних умов. Тому в п. 59 Правил зазначено, що у випадку, якщо органи пробації здійснюють нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі, вони повинні співпрацювати з в'язничними установами, злочинцями, їх родинами та громадою у напрямі підготовки звільнення злочинців та їх реінтеграції до суспільства. Правила вказують на важливість наявності реального доступу працівників органів пробації до злочинців, які перебувають у в'язницях, з метою надання їм допомоги при їх звільненні та плануванні діяльності щодо здійснення за ними контролю, який би продовжував роботу, розпочату з ними під час перебування їх в ув'язненні.

Наступні пункти Правил сфокусовані на питаннях допомоги у сфері поступенітарної адаптації. Органи пробації можуть надавати допомогу звільненим особам на добровільній основі з метою сприяння ним продовжувати бути законослухняними громадянами.

Частина п'ята Правил сфокусована на процесі організації нагляду за відповідними клієнтами пробації. Цьому питанню присвячено багато статей Правил, проте варто сказати, що провідною категорією у цьому контексті є «оцінка злочинців». Йдеться про оцінку ризиків вчинення нових злочинів з метою забезпечення суспільства від злочинця [3]. Правила рекомендують проводити оцінку в наступних випадках: а) під час визначення найбільш адекватної санкції або заходу, або під час вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності; б) на початку здійснення нагляду; с) у випадку настання вагомих подій у житті злочинця; д) у випадку вирішення питання про зміну сутності або рівня нагляду за злочинцем; е) наприкінці періоду здійснення нагляду.

П. п. 72–75 Правил присвячено плануванню роботи зі злочинцями.

П. п. 76–80 сфокусовано на питаннях проведення зі злочинцями виправної роботи. У Правилах зазначено, що виправний вплив (interventions) має бути спрямований на реабілітацію та припинення злочинної поведінки, тому він має бути конструктивним та пропорційним покладеним на злочинця санкціям. У Додатку реабілітація визначається як «широка концепція, яка означає різноманітні форми впливу, спрямовані на втілення ідей відмови від практики вчинення злочинів та на відновлення злочинця у статусі законослухняного громадянина».

У своїх попередніх працях ми аналізували проблему кризи реабілітаційного ідеалу [8; 9]. Перебування окремого поняття «реабілітація» у Правилах може свідчити про повагу до цієї вагомий категорії, яка у практиці національних пенальних систем виявилася недосяжною (як мета кримінально-правового впливу). Сутність та можливості реабілітації в сучасному розумінні потребують додаткового дослідження.

Частина шоста присвячена іншим сферам діяльності органів пробації. Так, наприклад, п. п. 93–96 закріплює за

органами пробації таку функцію як робота з потерпілими від злочинів. Органи пробації повинні співробітничати з акторами, які надають послуги потерпілим, та постійно інформувати потерпілих про винесення рішень щодо злочинця. З іншого боку, органи пробації повинні «донести» до злочинця, яку шкоду він спричинив своїми діями, і щоб злочинець дійсно взяв відповідальність за це.

Питання ресторативної юстиції є надзвичайно популярними сьогодні в Україні. Вони знайшли своє відображення і в Правилах: «Відновне правосуддя також може бути однією з функцій служб пробації, проте це потребує чіткого закріплення та відповідного навчання офіцерів пробації» (п. 97).

Важливо наголосити, що Правила містять визначення поняття «ресторативна юстиція» та «потерпілий». Так, «ресторативна» юстиція» включає підходи та програми, які базуються на декількох припущеннях: а) реакція на вчинення злочину повинна бути пов'язана з відновленням як можна більшої шкоди, завданої потерпілому; б) злочинцеві необхідно дати зрозуміти, що його поведінка є неприпустимою, і що вона спричинила певні реальні наслідки для потерпілого та громади; с) злочинці повинні нести відповідальність за свої дії; д) потерпілі повинні мати можливість висловлювати думки щодо їх потреб та брати участь у визначенні найкращих шляхів для відновлення шкоди з боку злочинця; е) громада має обов'язок сприяти цьому процесу.

«Потерпілий» означає фізичну особу, якій було завдано шкоду (включаючи фізичну або психологічну шкоду, емоційні страждання або економічні втрати) внаслідок дій або бездіяльності, які є кримінально караними. Поняття «потерпілий» може включати близьких родичів потерпілого або осіб, які перебували на його утриманні.

Цікаво також додати, що у певних випадках досвід органів пробації повинен використовуватися для розробки стратегій попередження злочинності (п. 98). Додаток до Правил містить визначення категорії «попередження злочинності», під якою розуміється «будь-яка політика та відповідні практики, що реалізуються агенціями системи кримінальної юстиції та іншими агенціями, які спрямовані на попередження (або, що є більш бажаним, зменшення) злочинності».

Частина сьома Правил присвячена питанням розгляду скарг, інспектуванню й моніторингу діяльності органів пробації (п. п. 99–103). І, насамкінець, частина восьма Правил (п. п. 104–108) присвячена питанням дослідження та оцінки діяльності органів пробації, а також роботі із засобами масової інформації та громадськістю.

Підсумовуючи викладене вище, можна зазначити, що питання приведення теоретичних положень та практичних напрацювань щодо створення національної системи пробації в Україні залишаються актуальними. Імплементативні положення Правил потребують подальшого обговорення, у чому вбачається перспектива подальшої наукової роботи.

Література.

1. Recommendation CM/Rec(2010)1 of the Committee of Ministers to member states on the CoE Probation Rules (Adopted on 20 January 2010). – Ресурс доступу. – <https://wcd.coe.int>.
2. Проект Закону про пробацію №3412 від 26.11.2008. Ресурс доступу – www.rada.gov.ua.
3. Ягунов Д. Пенітенціарна система Англії та Уельсу: перехід від виконання покарань до менеджменту у галузі виконання покарань // Актуальні проблеми політики. – Одеса, 2008. – С. 207–212.

4. Ягунов Д. Чи можна продавати «право карати»? (філософсько-правовий аналіз феномена в'язничної приватизації) // Актуальні проблеми держави і права. Вип. 59. – Одеса, 2011. – С. 97–105.

5. Ягунов Д. Служба пробації: концепція, принципи діяльності, організаційна структура. – Одеса: ОРІДУ, 2006. – 74 с.

6. Ягунов Д. Електронний моніторинг в пенальних практиках зарубіжних країн та перспективи його запровадження до національної системи кримінальної юстиції // Актуальні проблеми політики. Вип. 46. – Одеса, 2012. – С. 184–193.

7. Ягунов Д. Паноптизм та сучасні пенальні практики (аналіз категорії свободи в суспільстві Постмодерну) // Актуальні проблеми політики. Вип. 44. – Одеса, 2012. – С. 83–94.

8. Ягунов Д. Реабілітація злочинців як мета покарання: атавізм або вимушена необхідність? // Актуальні проблеми держави і права. – Вип. 60. – Одеса, 2011. – С. 145–153.

9. Ягунов Д. «Криза реабілітаційного ідеалу» в наукових працях Р. Мартінсона та їх значення для формування сучасної пенальної політики // Південноукраїнський правничий часопис. – 2010. – №4. – С. 28–30.

possible at the level of a single state, especially in the case of developing countries. The urgent need to enhance cooperation in addressing commonly encountered problems and achieving sustainable economic growth throughout the world, both through direct interference and joint coordination of policies, is obvious. Thus, the identification of the exact place of international cooperation within the development process is relevant to carry out the latter in a proper and consistent manner.

✎ The global frameworks for development cooperation and its reference directions are assessed, inter alia, in studies and publications written or edited by Sachin Chaturvedi, Thomas Fues, Elizabeth Sidiropoulos, Renu Modi (explore the development cooperation policies of Southern and Western actors), Paul Hoebink, Karin Arts, Anna K. Dickson, Carol Cosgrove-Sacks (study EU development cooperation), Wil Hout, Clark C. Gibson, Steen Folke, Henrik Nielsen (analyze the poverty reduction and development aid problems), Olav Stokke, Dennis Dijkzeul (review the development policies and activities of the international organizations), Amartya Sen, Stephen Marks, Arjun Sengupta (integrate human rights in development process) and other development scholars, practitioners, as well as international policymakers.

✎ The purposes of the present article are to address the question of international development cooperation effectiveness and to suggest criteria and indicators for its monitoring and proposes specific actions to be taken to improve cooperation among states in ensuring development and eliminating obstacles to development, as well as facilitating the full realization of the right to development (the human right, focused on the creation of favorable conditions for progressive development). Answers to these questions have both a theoretical and practical importance and could make international development cooperation more operative.

From the outset it should be noted that main international legal instruments clearly oblige states to cooperate in ensuring development and eliminating obstacles to development. However, although this obligation stems from the UN Charter, International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, dozens of UN General Assembly declarations and resolutions, as well as statements made during the summit meetings and international conferences, bound character of this duty is often disputed. Conceptually, «development cooperation is still rooted in the logic of charity rather than the logic of shared responsibilities in a global economy» [1, p. 968]. Such state of things is caused primarily by the fact that the provisions concerning the duty of international development cooperation are of general nature and do not contain precise and detailed definition of the mutual obligations of states and thus admit ambiguity of interpretation. In addition, certain effect is caused by a specific, multifaceted and holistic nature of the international cooperation. As a result, international development cooperation remains a general principle with no mechanism of implementation.

In our opinion, to assess and monitor the effectiveness of international development cooperation it is necessary to use already existing programs and indicators offered by them. In this regard the most appropriate is to use Millennium Development Goals (hereinafter referred to as MDG), namely MDG 8 – a universally agreed commitment to strengthen the development partnership. Goal 8 has the potential to be used as a tool of accountability, taking the principle of international obligations beyond a concept to an operational policy, and considers that it is possible to

УДК 339.92

Наталія Якубовська

ENHANCING THE EFFICIENCY OF INTERNATIONAL DEVELOPMENT COOPERATION: THE LEGAL PERSPECTIVE

ПІДВИЩУЮЧИ ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СФЕРІ РОЗВИТКУ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті наголошується на нагальній необхідності активізації співробітництва держав у досягненні прогресивного розвитку. Розглянуто види перешкод на шляху розвитку, подолання яких вимагає міжнародного співробітництва. Запропоновано критерії та показники для моніторингу ефективності міжнародного співробітництва в сфері розвитку. Особливу увагу приділено конкретним діям, які необхідно взяти на рівні міжнародного права для поліпшення ефективності співпраці між державами в забезпеченні глобально розвитку, усунення перешкод на його шляху, а також сприяння повній реалізації права на розвиток.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, розвиток, міжнародне право, обов'язки держав.

✎ Formulation of the problem. Changeable economic environment, global crises of recent years (monetary, financial, food, energy), as well as global warming and climate change, have a serious impact on global poverty and highlight the increased interdependence of the modern world. It is clear that the progress is hardly

© Якубовська Н.О., 2012.